

Bůh, který nejedná? Zlo a bolest

Proč existuje zlo? Jaký smysl má bolest? Proč Bůh dopouští zlo? To jsou otázky, které si v životě klade občas každý, protože se týkají jednoho z největších tajemství člověka.

20.11.2018

Zlo ve světě, zvláště ve své nejhorší a nejhůře pochopitelné podobě, je jedna z nejčastějších příčin odpadu od víry. Ve zdánlivě naprosto nespravedlivých a nesmyslných situacích, vůči nimž se cítíme

bezmocní, se spontánně ptáme, jak to může Bůh dopustit. Proč Pán, který je dobrý, který je všemohoucí, dovolí, aby docházelo k takovým věcem? Proč na prosté lidi, kteří to už tak mají těžké, musí dopadat nečekané tragické události, jako např. přírodní katastrofy? Proč Bůh nezasáhne? S těmito otázkami se neobracíme ke světu ani k našim bližním, ale k Bohu, protože vyznáváme, že je Stvořitel a Pán světa.1

Jsou to otázky, které jistým způsobem přesahují hranice Zjevení a pronikají do tajemství samotného Boha; ve stvořeném světě není koneckonců nic, co by se vymykalo Boží moudrosti a vůli. Jako však nemůžeme obsáhnout nekonečnou Boží dobrotu, nemůžeme ani plně prozkoumat jeho plány. Nejlepším postojem vůči zlu a bolesti je proto mnohdy důvěryplné odevzdání se Bohu, který vždy „ví víc“ a „zmůže víc“.

Také je ale přirozené, že se snažíme do temného tajemství zla vnést světlo, aby víra na základě negativních životních zkušeností nevyhasla, ale byla právě v takových chvílích jasným světlem na naší cestě, „světlem pro mé nohy“ (Žal 119, 105).

Zlo pochází ze stvořené svobody

Bůh nestvořil svět uzavřený, aby do něj měl přístup jen on sám, ani ho nestvořil dokonalý. Stvořil ho zdokonalitelný a otevřený mnoha možnostem a člověka stvořil proto, aby svět obýval a pomocí svého rozumu dotvořil. Stvořil nás jako inteligentní a svobodné tvory a dal nám prostor k tomu, abychom rozvíjeli své vlohy. Povoláním k životu nás Bůh v jistém smyslu podrobuje zkoušce: pověřuje nás úkolem konat v rámci našich možností dobro. A tento úkol bývá často náročný. „Hospodařte s nimi,

dokud se nevrátím“ (Lk 19,13).

Obdržené hřivny nelze, podobně jako ve známém Ježíšově podobenství, zakopat nebo schovat. Každý člověk je volán k tomu, aby nesl plody, aby rozvíjel, co dostal. Velmi často to však neděláme, ba dokonce děláme pravý opak; záměrně zamýšlíme špatné věci, které také uskutečňujeme. Často neseme vinu.

Lidstvo nese vinu od počátku, od onoho činu, který se stal kořenem všeho dalšího zla. Vše zlé ve světě souvisí s tímto nesprávným užíváním svobody a se schopností ničit Boží dílo – v nás samotných, v ostatních a v přírodě. Zacházíme-li nesprávně se svou svobodou, zříkáme se Boha, naše srdce se zatemňuje a dokonce můžeme způsobit, že se z našeho života nebo ze života druhých stane peklo. To je to skutečné zlo, kterého se máme bát: hřích. Toto zlo plodí všechny ostatní zla.

Utrpení jako zkouška nebo očišťování

Znamená to tedy, že každému zlu vždy nutně předchází vina? Nejprve je třeba si objasnit, co je to zlo. Samo o sobě není zlo ničím jiným než odvrácenou tváří dobra, tváří, kterou skutečnost nastavuje, když chybí dobro, když věci nejsou tím, čím by měly být, a nejsou tam, kde by měly být. Zlo je nedostatek, ze své podstaty není pozitivní, je negací a musí se přidržovat dobra, aby mohlo existovat.² Když zakoušíme nepřítomnost dobra, trpíme. Naše nebo cizí vina pochopitelně vždy působí zlo, ale ne vždy se nám děje zlo naší vinou.

V Písmu svatém se tímto problémem dopodrobna zabývá kniha Job. Přátelé chtějí Joba přesvědčit o tom, že neštěstí, které na něj Pán seslal, je důsledkem jeho hříchů a nespravedlnosti. Ač tomu tak

mnohdy bývá, protože zločiny si zasluhují trest – což je pochopitelné jak v lidském, tak v Božím řádu věcí –, Jobův případ nám ukazuje, že i spravedliví a nevinní trpí. Svatý Jan Pavel II. s odkazem na tuto posvátnou knihu napsal: „Ačkoli je pravda, že utrpení má smysl jako trest, je-li vázáno na vinu, pak není pravdou, že jakékoli utrpení je následek viny a má charakter trestu.“³ Pro Joba bylo utrpení zkouškou víry, z níž vyšel posílen. Bůh nás někdy zkouší, ale vždy nám dává milost, abychom ve zkoušce obstáli, a hledá způsob, jak bychom mohli růst v lásce, neboť ta je hlavním smyslem dobra.

Jindy má utrpení funkci očišťování. Došlo k tomu u izraelského národu za časů Mojžíše, kdy byl lid nestálý a vrtkavý. Bůh ho očistil dlouhým putováním pouští a postupně ho tak vychovával, dokud nebyl připravený vstoupit do zaslíbené země; tehdy lid

poznal, že Bůh je věrný svému slovu. V plánech Boží prozřetelnosti mívá utrpení často podobnou, očišťující hodnotu. Někteří lidé jsou natolik ponořeni do každodenního shonu, že nad důležitými otázkami nepřemýšlí, a teprve nemoc nebo finanční či rodinná pohroma je donutí, aby se nad nimi hlouběji zamysleli. Často se pak stává, že to způsobí nějakou změnu, obrácení, nápravu či otevření se potřebám bližních. Utrpení tedy tvoří součást Boží výchovné metody. Bůh nechce, aby se člověk ztratil, aby byl rozptylován požitky nebo světskými tužbami. I když tedy Boží prozřetelnost počítá v životě každého člověka s určitou mírou zla, ukazuje se, že toto zlo v konečném důsledku slouží člověku k dobru.

Utrpení v přírodě

V souvislosti s tím dostává jistý smysl i utrpení přírody, ono utrpení, které je přítomné a jaksi vepsané do

našeho stvořeného prostředí:
namáhavé získávání vědomostí a
vývoj, pomíjivost tvorů, kteří stárnou
a umírají, nesoulad v přírodních
jevech (které jakoby narušovaly řád
stvoření). Toto utrpení je vepsáno do
přírody, nemůžeme mu zabránit,
neovládáme ho a nemáme pod
kontrolou.

Někdy se jedná o zla, které jsou
potřebná pro to, aby mohla přežívat
jiná dobra. Svatý Tomáš uvádí
příklad lva, který by nepřežil, kdyby
si nemohl ulovit např. osla nebo jiné
zvíře.⁴ Dobra, která mohou být
spojená s tragickými událostmi v
přírodě, jsou nám však často skrytá.
Není lehké pochopit, proč je Bůh
dopouští, jako není lehké pochopit,
proč stvořil svět, v němž je
implikována zkáza, a který ne vždy
působí dojmem, že je řízen Dobrem a
Láskou. K jistému světlu se můžeme
dobrat, uvážíme-li, že v rámci úradku
Stvořitele má zkáza působená

přírodními jevy určitou spojitost s naší svobodou a schopností odmítnout Boha.

Prostředí – hmotný svět –, v němž žijeme a který nás tak často oslňuje svou krásou, se podobně jako naše srdce, stvořené k tomu, aby milovalo Boha a mělo v sobě nebe, může proměnit v něco strašného. Když zpustne a nechá v sobě vzklíčit ďáblovu semeno, může se stát smutným a temným místem. Jakoby nám Pán při pohledu na běsnící, bezohledné a nemilosrdně ničící živly ukazoval podobu světa a srdce, v němž nemůže vládnout, protože odmítá lásku a spravedlnost. Hluboký vztah mezi stvořením a člověkem, který byl nad ním ustanoven pánem, aby ho obdělával a střežil (srov. Gen 2,15), se projevuje i v této neuspořádanosti.

Lidé i „celé tvorstvo sténá a spolu trpí“ (Řím 8,22), protože má účast na

stvořitelském a vykupitelském Božím plánu. I ono chová „naději, že bude vysvobozeno s poruby porušení a dosáhne svobody ve slávě Božích dětí“ (Řím 8,21).

Vykupitelské utrpení

Co však vnáší beze vší pochyby nejvíce světla do smyslu zla, je Ježíšův kříž a zmrtvýchvstání. Ježíšův kříž nám říká, že utrpení může být znamením a důkazem lásky; že to může být dokonce způsob, jak zničit hřích, protože na kříži Boží láska smyla hříchy světa. Hřích nedokáže vzdorovat, nemůže vzdorovat, lásce, která se snižuje a pokořuje pro dobro hříšníka. Jak říká jedna ze slavných postav Dostojevského, „pokora s láskou je ohromná síla, mocnější nade všechny, a nic jí není podobného“. 5

Ježíšovo utrpení na kříži má vykupitelský charakter, protože jeho láska k Otci a k lidem neustupuje

před lidským pohrdáním a nespravedlností. Ježíš vydal svůj život za hříšníky, naprosto se jim vydal, a tak se pro ně jeho kříž stal zdrojem života.

I naše utrpení může mít vykupitelský charakter, je-li plodem lásky nebo je láskou proměňováno, protože tehdy se svým utrpením spojujeme s Kristem na kříži. Svatý Josemaría učil, že utrpení je zdrojem života: vnitřního života a života milosti pro nás i pro ostatní.⁶ To, co ve skutečnosti vykupuje, není utrpení jako takové, ale láska v něm obsažená.

I v samotné lidské rovině má láska schopnost přetvářet život: matka, která se obětuje pro štěstí svých dětí, bratr, který se věnuje bratru v nouzi, voják, který nasazuje život za svou četu. To jsou příklady, které přežívají v paměti a slouží lidem ke cti. Pokud je navíc taková láska motivována

vírou, pak je nejen krásná, ale i svatá: podílí se na Kristově kříži a je kanálem, jímž proudí Kristova milost. Na kříži se zlo působením Ducha svatého, který je darem pocházejícím z Ježíšova kříže, mění v dobro.

Poslední karta

Ke všemu, co jsme doposud řekli ve snaze o vysvětlení zla, by se dala připojit jedna závěrečná úvaha. A sice, že i když je v pozemském životě člověka přítomné zlo, má Bůh vždy připravenou poslední kartu; vždy je to on, kdo učiní poslední tah. Bůh nás má rád a váží si nás, a proto si onu poslední kartu, která je pro svět nadějí – svou všemohoucí stvořitelskou lásku, jež se projevuje také ve zmrtvýchvstání Ježíše Krista – ponechává pro sebe.

Stvořitelská a obnovitelská moc Boha je vždy silnější než drama lidského života – jakkoli velké a

nepochopitelné může být. Život je jakýmsi cvičným obdobím a teprve až skončí, začne fungovat natrvalo. Tento svět je pomíjivý. Je to s ním podobně jako se zkouškami orchestru, kde si někdo třeba zapomene hudební nástroj, jiný neumí dobře svou partituru a další zase hraje falešně. Pro to existují zkoušky. Je to čas zdokonalování, ladění nástrojů a sladování se s dirigentem. Nakonec konečně nastane onen velký den, kdy je vše připraveno a v okázalém sále se za všeobecného nadšení a vzrušení koná koncert.

Kristův život nezjevuje jen Boží lásku, ale i jeho moc, moc splatit i s úroky vše, co nebylo v souladu se spravedlností, kde jakoby Bůh zdánlivě nebyl nepřítomen, kde nechal zlo a bolest zajít dál, než jsme byli schopni pochopit. I Ježíš zakusil chvíle opuštěnosti (srov. Mk 15,34); vytrpěl je však s láskou a na kříž ho

provázela věčná sláva. Kniha Zjevení, poslední kniha Písma svatého, nám vypráví o Bohu, který „setře každou slzu z očí“ (Zj 21,4), protože On všechno tvoří nové (srov. Zj 21,5) a je původcem nezměrného štěstí.

Jak pomáhat trpícím?

Při setkání s cizí bolestí často pocítujeme bezmoc a to jediné, co můžeme udělat, je zachovat se jako dobrý Samaritán (srov. Lk 10,25–37): nabídnout lásku, naslouchat, doprovázet, stát při trpícím, to jest, neprojít bez povšimnutí kolem. Na některých obrazech je dobrý Samaritán a přepadený člověk zobrazen se stejnou tváří. To může být vykládáno tak, že Kristus jednak léčí, a jednak je sám léčen. Každý jsme nebo můžeme být oním dobrým Samaritánem, který léčí rány svého bližního, a v tom okamžiku být Kristem. Jindy jsme to zase my, kdo

potřebuje vyléčit, protože nás něco zranilo – někdo se k nám zachoval ošklivě, nehezky nám odpověděl, přítel nás opustil. Dobrým Samaritánem, který nás vyléčí, může být buď sám Kristus, když se na něj obrátíme v modlitbě, nebo blízký člověk, který se stane Kristem, když nám naslouchá. Jsme Kristem pro druhé, protože každý z nás je obrazem a podobou Boha.

Utrpení zůstane navždy tajemstvím, ale díky vykupitelskému dílu našeho Pána nás může otevřít ostatním: „Všude kolem nás jsou nejenom opuštěné děti, ale také opuštění staří lidé, které nikdo nenavštěvuje a nemá rád. (...) A pokud jste sami nezakusili porozumění, buďte chápaví vůči druhým. Jestliže jste sami nedostali lásku, milujte ostatní lidi. Jestli jste prožili bolest osamění, jděte za těmi, kdo žijí sami. Tělo se léčí tělem! Bůh se vtělil, aby nás

uzdravil. Dělejme tedy totéž vůči druhým lidem.“7

Mnozí pocítili Boží pohlazení právě v těch nejtěžších chvílích svého života: nemocní trpící leprou, o které se s láskou starala Matka Tereza, lidé s tuberkulózou, kterým poskytoval útěchu svatý Josemaría, umírající, o které s úctou a láskou pečoval svatý Camilo de Lelis. I to vypovídá cosi o tajemství bolesti v lidském životě: jsou to okamžiky, v nichž se může duchovní dimenze člověka naplno rozvinout a povznést na vyšší rovinu i v těch nejkrajnějších situacích, nechá-li se člověk obejmout Pánovou milostí.

Antonio Ducay

1 Srov. Jan Pavel II., Apošt. list Salvifici Doloris, č. 9.

2 Srov. J. Ratzinger, Bůh a svět, Věřit a žít v naší době, Vyšehrad, Barrister& Principal, 2003.

3 Jan Pavel II., Apošt. list Salvifici Doloris, č. 11.

4 Srov. Teologická Suma, q. 47, a. 2 ad 1.

5 Bratři Karamazovi, díl II., část III.

6 Srov. Sv. Josemaría, Křížová cesta, XII. zastavení.

7 Papež František, Promluva na stadiónu Kerasani v Nairobi, 27–XI–2015.

.....

pdf | dokument generován automaticky
z [https://dev.opusdei.org/cs-cz/article/
buh-ktery-nejedna-zlo-a-bolest/](https://dev.opusdei.org/cs-cz/article/buh-ktery-nejedna-zlo-a-bolest/)
(05.08.2025)